

Davids, Van Rompuy en de tijd

Column 2010 - 01
Tom Eijsbouts

FD 15 / km 10

Op 14 februari 2003 riep de toenmalige voorzitter van de Europese Raad, de Griekse premier Costas Simitis, zijn collegae op voor een bijzondere vergadering in Brussel, drie dagen later. Het was de laatste poging om Europa op één lijn te krijgen in de kwestie-Irak.

De bijeenkomst werd een dramatische mislukking. Weliswaar luidde een van de conclusies over de ontwapening van Saddam Hoessein: 'Wij willen deze vreed-

zaam bereiken. Het is duidelijk dat dit is wat de mensen van Europa willen. Oorlog is niet onvermijdelijk.' Maar de militaire colonnes waren al niet meer te stoppen. Een maand later volgde de invasie van Irak.

In diezelfde tijd was Europa bezig zichzelf een soort politiek vaarvret te verwerven. Dat gebeurde in de vorm van een constitutioneel verdrag. Dit symboliseerde de eenheid van Europa als niet alleen een economische maar ook een politieke eenheid in de wereld.

Het verdrag werd getekend in 2004, maar was door de scheuring van februari 2003 al beschaamd en werd later in referenda afgeserveerd.

De verbinding met Irak is achteraf helder. Landen die zich zo dramatisch uit elkaar laten spreken, moeten niet samen aan wereldpolitiek willen doen. Het rapport-Davids laat goed zien dat Europa in de Nederlandse politiek geen rol speelde. Wij voeren blind op de Atlantische reflexen

van ons ministerie van Buitenlandse Zaken.

Inmiddels heeft Europa zich een wat bescheidener klimkend document verworven, het verdrag van Lissabon. Dit handhaaft de doelstelling van politieke eenheid zonder die van de dalen te roepen.

Dat is realistisch en Europeeser. We laten de vraag of het doel bereikbaar is en zo ja wanneer, liever aan de feiten over. Ondertussen worden wel de institutionele voorwaarden gaandeweg versterkt. In Europa zijn instellingen er niet alleen om doelstellingen na te streven, maar ze zijn er ook en vooral om overeenstemming waar zij mogelijk is te constateren en te consolideren.

Zou het opzet zijn dat Van Rompuy de tegenovergestelde dimensie van de tijd — verrassing — vergat?

Zou Europa bij een volgende crisis van deze aard beter functioneren? Maakt het uit dat er nu een vaste voorzitter is van de Europese raad van regeringsleiders, Herman van Rompuy?

In zijn allereerste toespraak, vorige week voor CSU-parlementsleden in Beieren, heeft deze voorzitter duidelijk gemaakt wat zijn belangrijkste wapen is: de tijd. De functie heeft, zei hij, 'een nieuwe verhouding tot de tijd. Ik hoef u als parlementsleden niet uit te leggen dat de tijd voor een politicus de belangrijkste grondstof is.' Hij doelde daarbij op zijn ambtstermijn, die wel vijf of tien keer zo lang is als het halve jaar van tot dusver. 'Ik zal pogen continuïteit in het hart van de actie van de Europese Raad te brengen.'

Zou het opzet zijn dat Van Rompuy de andere, tegenovergestelde, dimensie van de tijd even vergat? Continuïteit is de basis, de draaggolf voor handelen. Maar discontinuïteit, directheid, verrassing, is voor een politicus even

vitaal. Was er in 2002 al een vaste voorzitter geweest met de nodige continuïteit achter zich, dan had deze niet gewacht tot de feiten voldongen waren, maar terstond een bijzondere vergadering bijeengeroepen. Of men het eens zou zijn geworden is ver van zeker. Wel zeker is dat onze premier zich dan direct in de zaak had verdiept en minder weerloos de tunnelvisie van zijn ministerie van Buitenlandse Zaken was ingelokt.

Die plotse kant van zijn wapen, de tijd, verklaapt Van Rompuy niet. Maar op de dag van zijn aantreden verraste hij iedereen wel met een nieuw reglement van orde voor zijn Europese Raad. Dit verbant nou net de ministers van buitenlandse zaken uit de vergaderzaal.

Tom Eijsbouts is hoogleraar Europees constitutioneel recht en zijn geschiedenis aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.